Centrul Român de Politici Economice şi Centrul de cercetări al Facultății REI (ASE Bucureşti)

Simpozionul “Criza financiară actuală”

CRIZA ECONOMICĂ ŞI ÎNGRĂDIREA LIBEREI INIȚIATIVE

Lucian Croitoru*

*) Opiniile exprimate sunt în întregime ale autorului şi ele nu implică sau angajează în vreun fel Banca Națională a României

19 noiembrie 2008

George W. Bush:

„And it would be a terible mistake to allow a few months of crisis to undermine 60 years of success” (November 2008)

Lord Andrew George

“Over the next 30 years or so we moved, very gradually, at times imperceptibly, to a much more market-based system. Yes, of course, we still have all kinds of rules…But the difference, it seems to me, is that for the most part, the rules and regulations we have today … do not dictate what we can and cannot do.

Rather they tell us what criteria we must meet, and what standards we must observe, in doing whatever it is we ***choose*** to do. And that leaves much more room for competition… and much greater freedom of choice on the part of consumers. And that in turn engages the ideas and imagination, the energies and enthusiasms, of people at large within our society, rather than

leaving everything to be determined at the centre.” (May 2008)

Lupta de idei şi primul război mondial

- Guvernul sau piaţa liberă? Aceasta a fost lupta de idei
- Primul război mondial
- Keynes: a ajutat guvernul sa planifice economia de război
- Hayek: piaţa are grijă, în cele din urmă, de ea însăşi
- Lenin: eliminarea exploatării omului de către om. Socialismul oferă o lume mai bună. Naţionalizări. Lenin a abolit „haosul pieţelor”
- Von Misses: pieţele, ca şi oamenii, trebuie să fie libere Pieţele lucrează şi guvernele nu. Guvernele nu lucrează pentru că controlează preţurile şi salariile
- Rezultatul: după 1917, în mai puţin de 30 de ani 1/3 din lume a devenit socialistă

După primul război mondial (I)

- Guvernele au tipărit mai mulţi bani
- În Germania: o pereche de pantofi 13 mărci în 1920 şi 32000000000 mărci în 1923
- Partidul Nazist câştigă alegerile
- SUA: marţi 24 octombrie 1929 cade bursa după 10 ani de boom
- ½ din bănci se închid. Guvernul nu a putut opri declinul
- 1931: demonstraţii pentru a forţa guvernul să ofere locuri de muncă
- Keynes: o carte pentru a salva capitalismul de el însuşi. Pericolul totalitarismului.
- Keynes: guvernul poate ajuta economia prin politici *against the wind*, fără *concentration champs*
- SUA: programe pentru *employment*; reglementări ale pieţelor; noi agenţii pentru că pieţele eşuează; controlul preţurilor în aviaţie
- Guvernul a tipărit bani şi a dezvoltat economia de război

După primul război mondial (II)

- Hayek: concepțiile prietenului său, Keynes, sunt un mare pas într-o direcție greşită. Prea multă planificare guvernamentală înseamnă prea multă putere pentru guvern. Aceasta va distruge libertatea
- Hayek: lăsați piețele să lucreze. Chiar şi în timpul crizei!
- Keynes: am fi avut mulți Hitleri şi alți dictatori
- Keynes: ce a lucrat în timp de război va lucra şi în timp de pace
- Hayek a pierdut teren după al II-lea război mondial

După al II-lea război mondial

- S-a pierdut încrederea în pieţele libere
- Guvernul Attlee în Marea Britanie a mers pe naţionalizări
- E mai bine să avem guvern în economie decât să avem oameni de afaceri interesaţi numai de profit
- După război Erhart a abolit controlul preţurilor instituit de aliaţi şi pieţele au început să lucreze
- Germania a întrecut mult mai planificata economie britanică
- Elveţia, Mont Pelerin, 1947: Pilgrim Mountain Hotel: un curent intelectual care să compenseze keynesismul: von Hayek; von Missis, Milton Friedman şi alţii

Anii 70 – până de curând

- Hayek revine în actualitate şi primeşte premiul Nobel în 1974
- M. Tatcher şi R Reagan îmbrățişează ideile lui Hayek
- 30 de ani de liberalizări şi prosperitate
- Hurwicz, Myerson, Maskin: Prize in Economics 2007- *for having laid the foundations of mechanism design theory*

Cauzele crizei financiare actuale

- abundența de economii (suprasaturare) – disponibilitate spre investiții
- lichiditate abundentă:*search for yield*
- rate ale dobânzii scăzute şi volatilitate redusă
- apetit pentru active cu câştiguri mari (*high yield assets*)
- *complacency* şi subestimare a riscului
- *spread*-uri foarte scăzute şi nediscriminatorii
- insuficienta înțelegere a riscurilor implicate
- structuri regulatoare învechite
- practici de management al riscului precare

Răspunsurile pe termen scurt ale SUA şi UE

- Îmbunătățirea lichidității
- Garanții guvernamentale pentru împrumuturi
- Recapitalizarea instituțiilor financiare
- Garantarea celor mai noi emisiuni de către bănci asigurate
- Prevenirea colapsului dezordonat al întreprinderilor mari interconectate
- Cumpărarea de acțiuni în bănci
- Reduceri coordonate ale ratelor dobânzii

Sunt necesare noi reforme care să întărească economia mondială pe termen lung. Focus pe principiile care ghidează adaptarea sistemului financiar la realităţile pieţei

- Un sistem financiar mai transparent
- Îmbunătăţirea regulilor de contabilitate a titlurilor
- Asigurarea reglementării adecvate a pieţelor, firmelor şi produselor financiare
- Asigurarea integrităţii pieţelor financiare (regulile guvernând manipularea pieţei şi frauda)
- Întărirea cooperării între instituţiile financiare ale lumii (modernizarea structurilor de guvernanţă ale IMF şi WB)

Principiile cele mai generale

- Intervenţiile guvernamentale nu sunt o cură generală
- Marea ameninţare la adresa prosperităţii economice nu este “prea puţina intervenţie guvernamentală”, ci “prea marea implicare a guvernului în piaţă”
- Nu un guvern mai mare, ci unul mai eficient
- Soluţia pe termen lung la problemele actuale este creşterea economică susţinută. Cea mai sigură cale către atingerea acestui scop o constituie pieţele libere şi oamenii liberi
- Sistemul liberei iniţiative nu trebuie asociat sau confundat cu lăcomia, exploatarea şi eşecul
- Criza nu este un eşec al sistemului de pieţe libere